

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนปฏิรูปการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อให้ นักเรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2564: 295) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 ได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องถือว่านักเรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ในหมวด 1 มาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 มาตรา 22 (4) และ (6) กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา คือ ให้โรงเรียนทุกแห่งจัดการศึกษาโดยใช้กระบวนการผสมผสานสาระความรู้ในแต่ละด้าน ให้ได้สัดส่วนสมดุลกันและสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (ธงชาติ วงษ์สุวรรณ, 2553: 1) สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม 2561 ที่ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพของเด็ก ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีพัฒนาการด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี และดูแลความปลอดภัยของตนเอง 2) มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุมและแสดงออกทางอารมณ์ 3) มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และ 4) มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐานและแสวงหาความรู้ ส่วนมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนระดับประถมศึกษา มี 2 ตัวชี้วัด คือ 1) ตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ มี 6 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ 1.1) มีความสามารถในการอ่าน เขียน สื่อสารและคิดคำนวณ 1.2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายและแก้ปัญหา 1.3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 1.4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 1.5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร และ 1.6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และ 2) ตัวชี้วัดด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน มี 4 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ 2.1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่โรงเรียนกำหนด 2.2) ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 2.3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 2.4) สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม (สำนักทดสอบทาง

การศึกษา, 2561: 12-30) กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพของเด็ก (ระดับปฐมวัย) และคุณภาพของผู้เรียน (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ที่สะท้อนถึงความสำคัญของกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดผลลัพธ์ 2 ด้าน คือ ผลลัพธ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นั้นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สะท้อนให้เห็นจากกระแสพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ในวันอังคารที่ 28 พฤศจิกายน 2515 ความว่า

“.....เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะท่านได้มีส่วนควบคุมดูแลอยู่ทุก ๆ ด้าน ร่องลงมาจากบิดามารดา.....” (กัลยา พรหมรัตน์, 2559: 1)

จากกระแสพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ดังกล่าว สะท้อนถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในฐานะเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (หัสพงส์ งานดี, 2551: 1) กระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงต้องเป็นไปเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้นั้น ครูต้องมีความเชื่อพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) เชื่อว่านักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกัน 2) เชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และ 3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกสถานการณ์ (ณัฐริน เจริญเกียรติบวร, 2557: 17) และจากความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งต้องดำเนินการและได้กำหนดจุดเน้นเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่พุทธศักราช 2550 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 2)

ปี พ.ศ.2550 - 2552 เป็นปีแห่งการช่วยเหลือนักเรียน

ปี พ.ศ.2553 - 2554 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน

ปี พ.ศ.2555 - 2556 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้พ้นภัยยาเสพติด

ปี พ.ศ.2557 - 2558 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน

ปี พ.ศ.2559 - 2561 เป็นปีแห่งการรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ปี พ.ศ.2562 - 2564 เป็นปีแห่งการรู้จัก รัก เข้าใจ ท่วงไຍ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

โรงเรียนอนุบาลราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราธิวาส เขต 1 เป็นโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดนราธิวาส ประเภท โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีนักเรียน 1,433 คน มีครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 115 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2562) ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองได้เล็งเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือในทุกมิติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายใต้พันธกิจ คือ “ร่วมกันสร้างเด็กดีศรีอนุบาล มีปัญญา มีความสุข” และได้ระบุพันธกิจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกมิติไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำนวน 2 ข้อ คือ พันธกิจข้อที่ 2 พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ สมรรถนะตามหลักสูตร เป็นเลิศด้านวิชาการ เพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน และพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนสู่มาตรฐานสากล และพันธกิจข้อที่ 4 สร้างโอกาส ความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (โรงเรียนอนุบาลราธิวาส, 2559: 43)

ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลราธิวาส ได้ขับเคลื่อนงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 จนถึงปัจจุบัน มีภารกิจครอบคลุมการดำเนินงาน 5 ขั้นตอนตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งจากการสำรวจสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในปีการศึกษา 2559 พบว่า โรงเรียนอนุบาลราธิวาส ประสบปัญหาด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ประการ คือ 1) ปัญหาด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากครูมีภาระมากเกินไป จนไม่สามารถให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และมีข้อจำกัดในการเยี่ยมบ้านของนักเรียน เนื่องจากเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน คือ ทุกอำเภอของจังหวัดนราธิวาส (จำนวน 13 อำเภอ) 2) ปัญหาการคัดกรองนักเรียน เนื่องจากครูไม่สามารถนำเครื่องมือการคัดกรองไปใช้ในการจัดประเภทนักเรียนตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดทั้ง 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและกลุ่มพิเศษให้ตรงตามสภาพจริง 3) ปัญหาด้านการส่งเสริมและพัฒนา คือ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่มีกิจกรรมรองรับ

สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มพิเศษเป็นการเฉพาะ ทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและนักเรียนกลุ่มพิเศษไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 4) ปัญหาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ ครูขาดทักษะในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การปรับตัวเข้ากับสังคมและความประพฤติ และ 5) ปัญหาด้านการส่งต่อ คือ ครูไม่เห็นความสำคัญของการส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอเด็พส์โมเดล (I-DEPS Model) มีเป้าหมาย คือ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561: 6) โดยผู้วิจัยได้นำหลักการการบริหารแบบสมดุล (Balanced Scorecard: BSC) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่มีลักษณะเป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self Reflection) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนการกระทำ (Action) ขั้นตอนการสังเกต (Observation) และขั้นตอนการสะท้อน (Reflection) (หทัยวรรณ วิศวกรรม วิชาวุฒลวณิซ, 2557: 11) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988: 11) มาออกแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ (1) กิจกรรม I (Know Students Individually) คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) กิจกรรม D (Students Development) คือ การพัฒนานักเรียน (3) กิจกรรม E (Students Encouragement) คือ การส่งเสริมนักเรียน (4) กิจกรรม P (Students Problem Protection) คือ การป้องกันปัญหา และ (5) กิจกรรม S (Students Solve Problem) คือ การแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นรายกรณี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988: 11) กำหนดขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้หลายรอบ แต่รอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนการกระทำ (Action) ขั้นตอนการสังเกต (Observation) และขั้นตอนการสะท้อน (Reflection)

ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ไปใช้ในการพัฒนา โดยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Studies) การประชุมระดมพลังสมอง (Brain storming) การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยเทคนิคกระบวนการพลังสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การตอบแบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ซึ่งมีแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ประชุมระดมพลังสมอง (Brain Storming) เพื่อร่วมกันสร้างความเข้าใจในการนำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบสมดุล (Balanced Scorecard: BSC) มาประยุกต์ใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส ระดมความคิดเห็นเพื่อวางแผนดำเนินงาน ติดตามผลการวิจัย และประเมินผลการปฏิบัติงานวิจัยที่เกิดขึ้น
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันวางแผน (Planning) กำหนดแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาสโดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ตามแนวคิดการบริหารแบบสมดุล (Balanced Scorecard: BSC)
4. ดำเนินการตามแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียนได้ร่วมกันออกแบบร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ
5. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการบันทึก เพื่อนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ร่วมกันของทีมวิจัยภายใน
6. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนการดำเนินงานในรอบต่อไป
7. ประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส
8. สรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงานการวิจัย

4. ขอบเขตของวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์โมเดล (I-DEPS Model) ของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เริ่มดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2559 โดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ คัดเลือกโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นสนามที่ใช้ในการวิจัย มีทีมวิจัยภายในจำนวน 5 คน และมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 14 คน ได้ร่วมกันศึกษาปัญหาและความต้องการโดยใช้กระบวนการพลังสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control: AIC) ด้วยการระดมพลังสมอง (Brain Storming) เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง แสวงหาแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส ดำเนินการตามแผนที่กำหนดติดตามประเมินผลจนนำไปสู่กระบวนการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส นำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็นแล้วนำมาพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส โดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำผลการประชุมมาจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) จัดทำ Scorecard จัดทำและทบทวนตัวชี้วัด KPIs กำหนดผู้รับผิดชอบหลัก (เจ้าภาพ/ผู้สนับสนุน) ในการขับเคลื่อนงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำรายละเอียดตัวชี้วัด (Key Performance Indicator Template: KPI Template) วิเคราะห์กิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมตามแผนงาน จากนั้นนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ไปทดลองใช้ในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 แล้วนำผลการทดลองใช้ระบบทั้ง 2 รอบมาเปรียบเทียบค่าพัฒนา นำผลการเปรียบเทียบค่าพัฒนา วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ตัวชี้วัด (KPIs) ข้อมูลฐานก่อนวิจัย เป้าหมายที่ต้องการพัฒนาและผลที่เกิดจากการดำเนินงานหลังทดลองใช้ระบบ มากำหนดแนวทางการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนราธิวาส จากนั้นประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในภาพรวม ประเมินประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แล้วนำผลการประเมินมาทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ (2) ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน (3) ด้านความเหมาะสม (4) ด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ และ (5) ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง มาปรับปรุงพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนนำไปจริงในปีการศึกษา 2562

ส่วนขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยนั้น ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยตามขอบข่ายดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 1-22) ส่วนกระบวนการวิจัยใช้แนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988: 11) โดยเน้นกระบวนการวิจัยแบบขดลวด (Spiral of Self Reflection) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (Plan: P) ขั้นตอนการนำแผนสู่การปฏิบัติ (Act: A) ขั้นตอนการสังเกตการณ์ (Observe: O) และขั้นตอนการสะท้อน (Reflect: R)

5. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 115 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน ผู้ปกครอง จำนวน 1,433 คน และนักเรียน จำนวน 1,433 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,998 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 13 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน ผู้ปกครอง จำนวน 162 คน และนักเรียน จำนวน 163 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 341 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชี มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

6. ขอบเขตด้านตัวแปร

6.1 ตัวแปรต้น คือ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่

6.1.1 กิจกรรม I (Know Students Individually) คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

6.1.2 กิจกรรม D (Students Development) คือ การพัฒนานักเรียน

6.1.3 กิจกรรม E (Students Encouragement) คือ การส่งเสริมนักเรียน

6.1.4 กิจกรรม P (Students Problem Protection) คือ การป้องกันปัญหา

6.1.5 กิจกรรม S (Students Solve Problems) คือ การแก้ไขปัญหาของนักเรียน

6.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพของนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ 2 ระดับ คือ คุณภาพของเด็ก (ระดับปฐมวัย) และคุณภาพของผู้เรียน (ระดับประถมศึกษา) มีรายละเอียด ดังนี้

6.2.1 คุณภาพของเด็ก (ระดับปฐมวัย) มี 4 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่

- (1) เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี
- (2) เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุมและแสดงออกทางอารมณ์
- (3) เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- (4) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน

6.2.2 คุณภาพของนักเรียน ระดับประถมศึกษา มี 2 องค์ประกอบด้วย ได้แก่

(1) องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ มี 6 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่

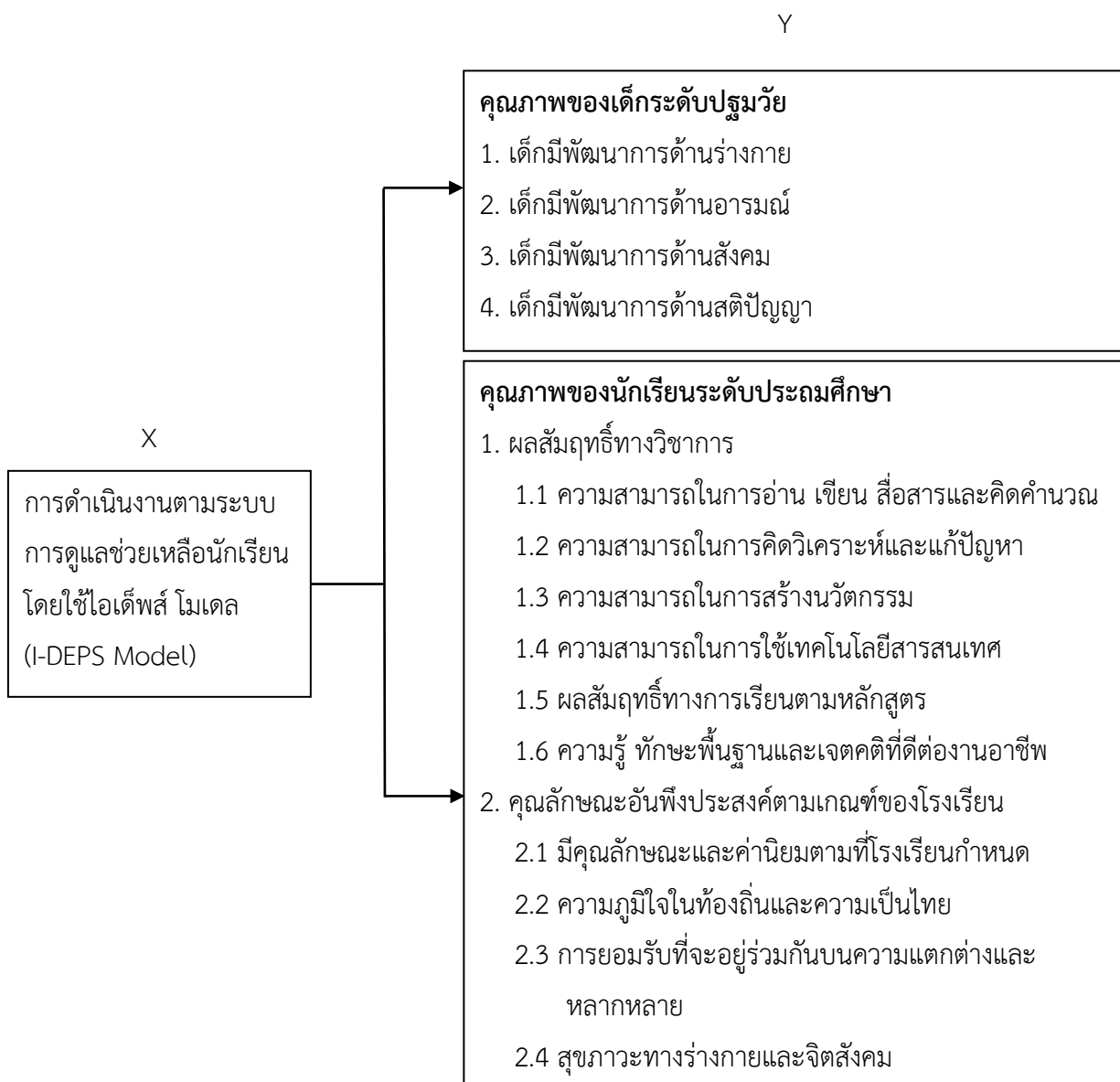
- 1.1 ความสามารถในการอ่าน เขียน สื่อสารและคิดคำนวณ
- 1.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา
- 1.3 ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม
- 1.4 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 1.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร
- 1.6 ความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

(2) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ของโรงเรียน

มี 4 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่

- 2.1 มีคุณลักษณะและค่านิยมตามที่โรงเรียนกำหนด
- 2.2 ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย
- 2.3 การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย
- 2.4 สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ที่มา: (สมชาย สุวรรณราช, 2562: 7)

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีประโยชน์ดังนี้

7.1 นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ 2 ด้าน คือ คุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณภาพด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยนักเรียนทุกคนของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ได้รับการดูแลช่วยเหลือให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ

สังคมและสติปัญญา ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านการเรียนรู้ ได้รับการส่งเสริม ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

7.2 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียนเข้ามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

7.3 โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอเด็พส์ โมเดล (I-DEPS Model) ที่ สมบูรณ์ ใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานการดำเนินงานที่สอบได้ สามารถดำเนินงานให้เป็นไป ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ได้รับการยอมรับจากบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง

8. นิยามศัพท์เฉพาะ

8.1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม แนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและ แก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

8.2 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอเด็พส์ โมเดล (I-DEPS Model) หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก คือ (1) กิจกรรม I (Know Students Individually) คือ การรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล (2) กิจกรรม D (Students Development) คือ การพัฒนานักเรียน (3) กิจกรรม E (Students Encouragement) คือ การส่งเสริมนักเรียน (4) กิจกรรม P (Students Problem Protection) คือ การป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนในทุกมิติ และ (5) กิจกรรม S (Students Solve Problems) คือ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นรายกรณี ซึ่งมี รายละเอียด ดังนี้

8.2.1 กิจกรรม I (Know Students Individually) หมายถึง ครูประจำชั้นทุกคนทำ ความรู้จักนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองเป็นรายบุคคล จำแนกนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ (กลุ่มวางใจ) กลุ่มเสี่ยง (กลุ่มใส่ใจ) กลุ่มมีปัญหา (กลุ่มเอาใจ) และกลุ่มพิเศษ (กลุ่ม สนใจ) โดยนำเกณฑ์การประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (The Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ.) ของสำนักงานพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มาใช้ในการคัดกรอง นักเรียนตามสภาพจริงของนักเรียนแต่ละคน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

8.2.2 กิจกรรม D (Students Development) หมายถึง กระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ 2 ระดับ คือ คุณภาพของเด็ก (ระดับปฐมวัย) มี 4 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ (1) เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี (2) เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุมและแสดงออกทางอารมณ์ (3) เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมช่วยเหลือตนเองและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (4) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และคุณภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 2 องค์ประกอบด้วย ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ มี 6 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ 1.1) ความสามารถในการอ่าน เขียนสื่อสารและคิดคำนวณ 1.2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา 1.3) ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 1.4) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 1.5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร และ 1.6) ความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และ (2) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ของโรงเรียน มี 4 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ 2.1) มีคุณลักษณะตามที่โรงเรียนกำหนด 2.2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 2.3) ยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย และ 2.4) มีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม จำแนกกิจกรรมพัฒนาสำหรับนักเรียน 2 ระดับ คือ

8.2.2.1 กิจกรรมพัฒนาสำหรับเด็กระดับปฐมวัย มี 4 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย (2) กิจกรรมพัฒนานักเรียนด้านอารมณ์และจิตใจ (3) กิจกรรมพัฒนานักเรียนด้านสังคม และ (4) กิจกรรมพัฒนานักเรียนด้านสติปัญญา

8.2.2.1 กิจกรรมพัฒนาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 16 กิจกรรมหลัก คือ (1) กิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่าน (2) กิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียน (3) กิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสาร (4) กิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ (5) กิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (6) กิจกรรมพัฒนาทักษะการสร้างนวัตกรรม (7) กิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ (8) กิจกรรมเด็กรุ่นใหม่ก้าวทันไอที (9) กิจกรรมยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (10) กิจกรรมอาชีพ “คนดีมีงานทำ” (11) กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (12) กิจกรรม ICT นำรู้ ก้าวทันไอที (13) กิจกรรมอนุรักษ์ความเป็นไทย (14) กิจกรรมเด็กดีศรีอนุบาล (15) กิจกรรมพัฒนาพลังสร้างสรรค์ และ (16) กิจกรรมพหุวัฒนธรรม

8.2.3 กิจกรรม E (Students Encouragement) หมายถึง ครูจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกมิติ จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย สะอาด ถูกสุขลักษณะ มั่นคงแข็งแรง จัดให้มีอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ในปริมาณเพียงพอ เน้นการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีการรับฟังความคิดเห็นและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนา

ศักยภาพอย่างเต็มที่ ครูมีแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตและคุ้มครองนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

8.2.4 กิจกรรม P (Students Problem Protection) หมายถึง ครูป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนในทุกมิติ เช่น ป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดอุบัติเหตุภายในห้องเรียน ป้องกันมิให้นักเรียนถูกประทุษร้าย ทำร้ายร่างกายและจิตใจ ป้องกันมิให้มีการกระทำที่สุ่มเสี่ยงที่จะขัดขวางการเจริญเติบโตและพัฒนาการของนักเรียน โดยผู้บริหารกำหนดนโยบายให้ครูดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและไม่มีนักเรียนคนใดถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง

8.2.5 กิจกรรม S (Students Solve Problems) หมายถึง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้จากการคัดกรองนักเรียนมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะ คือ (1) การส่งต่อความช่วยเหลือภายในโรงเรียน (Internal Refer Assistance: IAR) เป็นกรณีครูประจำชั้นส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนเป็นเบื้องต้นได้ เช่น ครูประจำชั้นและผู้ช่วยครูประจำชั้น ส่งต่อความช่วยเหลือไปยังครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายกิจการนักเรียน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา และ (2) การส่งต่อความช่วยเหลือภายนอก (External Refer Assistance ERA) เป็นกรณีที่ครูแนะแนวหรือครูฝ่ายกิจการนักเรียน เป็นผู้ดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาที่ยากต่อการให้ความช่วยเหลือ หรือโรงเรียนดำเนินการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแล้วแต่นักเรียนยังมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องส่งต่อความช่วยเหลือไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็ว เช่น กรณีนักเรียนมีสมาธิสั้นและมีอาการร้ายแรงจนต้องรักษาด้วยยาและต้องได้รับคำปรึกษาแนะนำจากแพทย์อย่างใกล้ชิด หรือกรณีที่ครูพบว่านักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและมีปัญหาต่อเนื่องยาวนานหรือมีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ควรได้รับการดูแลโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง

8.3 คณะกรรมการขับเคลื่อนงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ครูและบุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลราธิวาส มีชื่อเรียกว่า ทีมงานไอดีพีส์ (I-DEPS Team) ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ชุด คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินการ (ทีมทำ) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

8.3.1 คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) หมายถึง คณะกรรมการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลราธิวาสแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) รวมทั้งการกำกับ ดูแล นิเทศ

ติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการแต่ละชุดให้เป็นตามแผนงาน โดยกำหนดให้คณะกรรมการ
อำนวยการ (ทีมนำ) จัดประชุมคณะกรรมการเดือนละ 1 ครั้ง

8.3.2 คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) หมายถึง คณะกรรมการที่ผู้อำนวยการ
โรงเรียนอนุบาลราธิวาสแต่งตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการ
อำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) หัวหน้าสายชั้น ครูประจำชั้น ผู้ช่วยครูประจำ
ชั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
จัดทำเอกสารและเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ชี้แจงแนวทางการปฏิบัติให้ผู้บริหาร ครู
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้องอื่นทราบ จัดอบรมเรื่องการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ให้ความรู้แก่ทีมงานไอดีพีส์ (I-DEPS Team) จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานและ
ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

8.3.3 คณะกรรมการดำเนินการ (ทีมทำ) หมายถึง คณะกรรมการที่ผู้อำนวยการ
โรงเรียนอนุบาลราธิวาสแต่งตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้
ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ไปใช้ในระดับห้องเรียน ระดับสายชั้นและระดับโรงเรียน บันทึก
หลักฐานการปฏิบัติงานและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม
แนวทางการปฏิบัติที่โรงเรียนกำหนด

8.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)
หมายถึง กระบวนการวิจัยที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยภายนอก (ตัวผู้วิจัยเอง) ทีมวิจัยภายใน
ผู้ให้ข้อมูลหลัก และคณะกรรมการขับเคลื่อนงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีชื่อว่า
ทีมงานไอดีพีส์ (I-DEPS Team) ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาล
ราธิวาสอย่างเป็นระบบ โดยปฏิบัติงานในลักษณะกระบวนการกลุ่มที่เป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral
of Self Reflection) และมีความเป็นพลวัต (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์ในแต่ละรอบ
(Kemmis & McTaggart, 1988: 11) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

8.4.1 การวางแผน (Planning: P) หมายถึง การวิเคราะห์แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนา
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลราธิวาสให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ คือ
นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา 2 ระดับ คือ คุณภาพของเด็กระดับปฐมวัย และ
คุณภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีตัวชี้วัดหลัก 2 ประการ คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ
และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

8.4.2 การกระทำหรือการปฏิบัติตามแผน (Action: A) หมายถึง การนำแผนงานที่
เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้วางแผนร่วมกันลงสู่การปฏิบัติในสนามวิจัย 3 ระดับ ได้แก่
ระดับห้องเรียน ระดับสายชั้น และระดับโรงเรียน

8.4.3 การสังเกตการณ์ (Observation: O) หมายถึง การติดตามผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอเด็พส์ โมเดล (I-DEPS Model) ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา

8.4.4 การสะท้อน (Reflection: R) หมายถึง การนำข้อค้นพบที่ได้จากการสะท้อนผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอเด็พส์ โมเดล (I-DEPS Model) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.5 การบริหารแบบสมดุล (Balanced Scorecard: BSC) หมายถึง เครื่องมือการบริหารที่ช่วยในการแปลงกลยุทธ์สู่ภาคปฏิบัติ (Strategic Implementation) โดยผู้วิจัยภายนอก (ตัวผู้วิจัยเอง) ทีมวิจัยภายใน ผู้ให้ข้อมูลหลัก และคณะกรรมการขับเคลื่อนงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีชื่อว่า ทีมงานไอเด็พส์ (I-DEPS Team) ร่วมกันกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) จัดทำ Scorecard จัดทำและทบทวนตัวชี้วัด KPIs กำหนดผู้รับผิดชอบหลัก (เจ้าภาพ/ผู้สนับสนุน) ในการขับเคลื่อนงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำรายละเอียดตัวชี้วัด (Key Performance Indicator Template: KPI Template) วิเคราะห์กิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมตามแผนงาน จากนั้นนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงในสนามการวิจัย โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบ ควบคุมกลยุทธ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ซึ่งพิจารณาจาก 4 มุมมอง ได้แก่

8.5.1 มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective: S) หมายถึง นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ คุณภาพของเด็กระดับปฐมวัย และคุณภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา

8.5.2 มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective: I) หมายถึง โรงเรียนจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกมิติ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย น่าอยู่ น่าเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

8.5.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Perspective: L) หมายถึง ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนา ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนในทุกมิติ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนตามสภาพปัญหาของแต่ละคน

8.5.4 มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget & Resource Perspective: B) หมายถึง โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในปริมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอเด็พส์ โมเดล (I-DEPS Model) รวมทั้งการประสานความร่วมมือไปยังภาคีเครือข่ายที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน

8.6 ทีมวิจัย หมายถึง ทีมวิจัยภายใน ผู้ช่วยผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้วิจัยภายนอก

8.6.1 ทีมวิจัยภายใน หมายถึง กลุ่มบุคคล จำนวน 5 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ตัวแทนครู จำนวน 2 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คน และตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุน สังเกต สะท้อนผล และสรุปประเด็นที่ค้นพบจากการสังเกต

8.6.2 ผู้ช่วยผู้วิจัย หมายถึง ครูที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาเป็นผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน คนที่ 1 ทำหน้าที่ บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ส่วนคนที่ 2 ทำหน้าที่จดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ พร้อมช่วยงานอื่น ๆ ตามที่ได้มอบหมาย

8.6.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก หมายถึง บุคคลที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมนักเรียน หัวหน้าโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูประจำชั้น ผู้ช่วยครูประจำชั้น ครูแนะแนว ครูอนามัย นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ (ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ) และผู้เชี่ยวชาญ (ข้าราชการบำนาญที่เคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเชี่ยวชาญด้านการบริหาร โรงเรียนอนุบาลนราธิวาส)

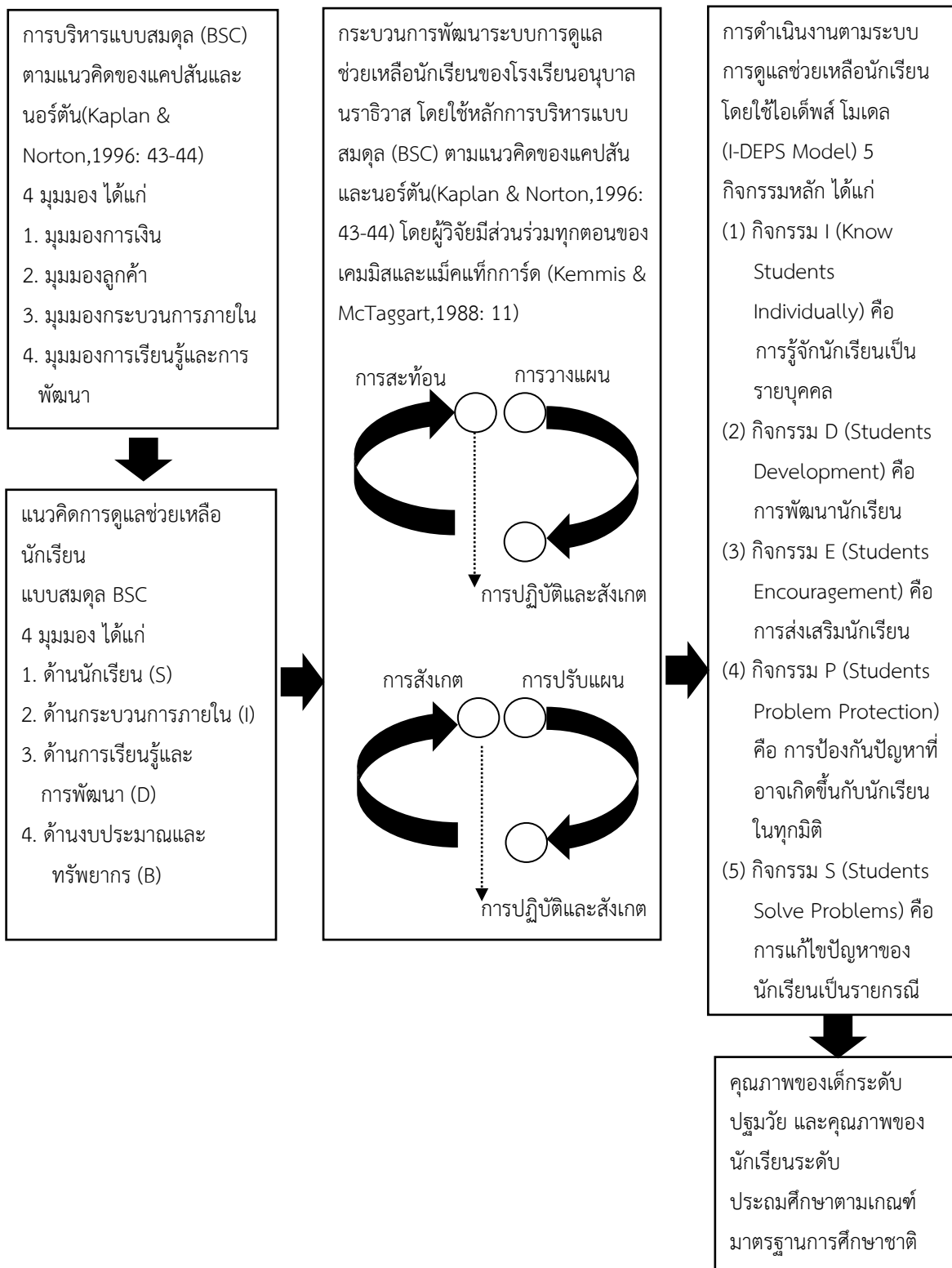
8.6.2 ผู้วิจัยภายนอก หมายถึง ตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งได้ดำเนินการทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ พร้อมทำหน้าที่เป็นนักพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำคัญของการวิจัย

8.7 พื้นที่ศึกษาวิจัย หมายถึง โรงเรียนอนุบาลนราธิวาส ตั้งอยู่เลขที่ 31 ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1

9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบสมดุล (Balance Scorecard: BSC) ตามแนวคิดของแคปแลน และนอร์ตัน (Kaplan & Norton, 1966: 43-44) มาสังเคราะห์เป็นมุมมองการวิจัย 4 มุมมอง ได้แก่ (1) มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective: S) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective: I) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Development Perspective: L) และมุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget & Resource Perspective) ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) นั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของเคมมิส และแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988: 11) จำนวน 4 ขั้นตอนในลักษณะวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self Reflection) ได้แก่ ขั้นการวางแผน (Plan: P) ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Act: A) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observe: O) และขั้นการสะท้อน (Reflect: R) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องมาเชื่อมโยงกับหลักการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล

(I-DEPS Model) ใน 5 กิจกรรมหลัก คือ (1) กิจกรรม I (Know Students Individually) คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) กิจกรรม D (Students Development) คือ การพัฒนานักเรียน (3) กิจกรรม E (Students Encouragement) คือ การส่งเสริมนักเรียน (4) กิจกรรม P (Students Problem Protection) คือ การป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนในทุกมิติ และ (5) กิจกรรม S (Students Solve Problems) คือ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นรายกรณี โดยเริ่มตั้งแต่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อน (Reflection) โดยผู้วิจัยได้ริเริ่มพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลราธิวาส ในปีการศึกษา 2559 แล้วนำผลการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์ โมเดล (I-DEPS Model) ที่พัฒนาขึ้นในรอบที่ 1 ในปีการศึกษา 2560 ไปวางแผนการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรอบที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จากนั้นนำผลการประเมินรอบที่ 2 ไปวางแผนการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรอบต่อไป จนกว่าสามารถพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน มีชื่อว่า “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ไอดีพีส์โมเดล (I-DEPS Model)” ของโรงเรียนอนุบาลราธิวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยสามารถนำระบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ได้จริงในปีการศึกษา 2562 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบความคิดในการวิจัย